

รายละเอียดของรายวิชา

๑๐๓ ๓๒๓ ศาสนากับภาวะผู้นำ

ชื่อสถาบันอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โครงการขยายห้องเรียน วัดไชยชุมพลชนะสงคราม ตำบลบ้านใต้ อำเภอเมือง ฯ จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๐๐๐

หมวดที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑. รหัสและชื่อรายวิชา ๑๐๓ ๓๒๓ ศาสนากับภาวะผู้นำ (Religion and Leadership)
๒. จำนวนหน่วยกิต ๒ หน่วยกิต (๒-๐-๔)
๓. หลักสูตรและประเภทของรายวิชา หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต หมวดวิชาเลือกเสรี
๔. อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชา พระครูกิตติชัยกาญจน์
๕. ภาคการศึกษา / ชั้นปีที่เรียน ภาคการศึกษาที่ ๒ ชั้นปีที่ ๔
๖. รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน (pre-requisite) (ถ้ามี) ไม่มี
๗. รายวิชาที่ต้องเรียนพร้อมกัน (co-requisites) (ถ้ามี) ไม่มี
๘. สถานที่เรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โครงการขยายห้องเรียนวัดไชยชุมพลชนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี
๙. วันที่จัดทำหรือปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๑

หมวดที่ ๒ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

<p>๑. จุดมุ่งหมายของรายวิชา</p> <p>เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจหลักคำสอนของศาสนาในการการพัฒนาผู้นำ เข้าใจแนวคิดเรื่องผู้นำในอุดมคติ เสริมสร้างองค์กรศาสนาให้เข้มแข็งในการพัฒนาผู้นำและรู้จักประยุกต์ศาสนาสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้น</p>
<p>๒. วัตถุประสงค์ในการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา</p> <p>เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นได้ และเป็นแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาผู้นำที่ดีได้</p>

หมวดที่ ๓ ลักษณะและการดำเนินการ

<p>๑. คำอธิบายรายวิชา</p> <p>ศึกษาความหมายและลักษณะของผู้นำ คุณสมบัติผู้นำ แรงบันดาลใจของผู้นำทางศาสนา ลักษณะผู้นำตามหลักศาสนา บทบาทขององค์กรศาสนาในการพัฒนาผู้นำ การประยุกต์หลักคำสอนของศาสนาเพื่อความเป็นผู้นำ</p>											
<p>๒. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>บรรยาย</th> <th>สอนเสริม</th> <th>การฝึกปฏิบัติ/งานภาคสนาม/การฝึกงาน</th> <th>การศึกษาด้วยตนเอง</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>๓๒</td> <td>ตามความต้องการของผู้เรียนเฉพาะราย</td> <td>๐</td> <td>การศึกษาด้วยตนเอง ๔ ชั่วโมง/สัปดาห์</td> </tr> </tbody> </table>				บรรยาย	สอนเสริม	การฝึกปฏิบัติ/งานภาคสนาม/การฝึกงาน	การศึกษาด้วยตนเอง	๓๒	ตามความต้องการของผู้เรียนเฉพาะราย	๐	การศึกษาด้วยตนเอง ๔ ชั่วโมง/สัปดาห์
บรรยาย	สอนเสริม	การฝึกปฏิบัติ/งานภาคสนาม/การฝึกงาน	การศึกษาด้วยตนเอง								
๓๒	ตามความต้องการของผู้เรียนเฉพาะราย	๐	การศึกษาด้วยตนเอง ๔ ชั่วโมง/สัปดาห์								
<p>๓. จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่อาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นิสิตเป็นรายบุคคล</p> <p>วิธีการให้คำแนะนำ เข้าพบตามที่นัดหมายและสอบถามในชั้นเรียน วัน ตามที่กำหนดในแต่ละภาคการศึกษา จำนวนชั่วโมงตามที่กำหนดในแต่ละครั้ง</p>											

หมวดที่ ๔ ผลการเรียนรู้ กลยุทธ์การสอนและการประเมินผล

๑. ด้านคุณธรรม จริยธรรม		
การพัฒนาผลการเรียนรู้	วิธีการสอน	วิธีการวัดและประเมินผล
๑. [●] มีศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ๒. [○] มีจิตสาธารณะ มีความเสียสละ มีวินัย ๓. [○] เคารพสิทธิ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ๔. [○] เห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ๕. [○] ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม ชาติ ศาสนา	- กำหนดความรับผิดชอบต่อการเข้าห้องเรียน - ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในบทเรียน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน	- ประเมินผลพฤติกรรมกรรมการเข้าเรียน - การให้ความร่วมมือในชั้นเรียน - การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนจากการจดเนื้อหาบรรยาย - การนำเสนองาน ชักถาม และอภิปราย
๒. ด้านความรู้		
ความรู้ที่ต้องได้รับ	วิธีการสอน	วิธีการวัดและประเมินผล
๑. [○] มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ทฤษฎี และเนื้อหา ๒. [●] ใช้ความรู้มาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีเหตุผล ๓. [○] มีความรู้ในศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานของชีวิต และสามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ๔. [○] มีความรอบรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทั้งของไทยและสากล ๕. [○] สามารถเข้าใจความก้าวหน้าของความรู้และงานวิจัยในปัจจุบัน	- บรรยายเนื้อหาวิชาตามแผนการสอนที่ได้กำหนดไว้ - อภิปรายประเด็นศึกษาระหว่างผู้เรียนและผู้สอน - มอบหมายงานให้ผู้เรียนได้ค้นคว้า - สรุปประเด็นหลักของบทเรียน	- ทดสอบความเข้าใจด้วยการถาม – ตอบ - วิเคราะห์การทำแบบฝึกหัด - ประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนจากการทำแบบฝึกหัด - การสอบวัดความรู้ ๒ ครั้ง สอบกลางภาคและปลายภาค
๓. ด้านทักษะทางปัญญา		
ทักษะปัญญาที่ต้องพัฒนา	วิธีการสอน	วิธีการวัดและประเมินผล
๑. [●] สามารถสืบค้นข้อมูล วิเคราะห์ ทำความเข้าใจ และนำไปประยุกต์ใช้ได้ ๒. [●] สามารถคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และมีเหตุผล อ้างอิงได้ ๓. [○] สามารถประยุกต์ความรู้และทักษะเพื่อแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ๔. [○] มีความมุ่งมั่น ใฝ่รู้ เพื่อการเรียนรู้	- บรรยายพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบเนื้อหาวิชา - บรรยายเชิงวิเคราะห์ให้เห็นความสัมพันธ์และบูรณาการของเนื้อหาวิชา - เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น และแก้ไขข้อผิดพลาด	- ทดสอบย่อยโดยเน้นการวิเคราะห์ การประยุกต์ใช้และการบูรณาการเนื้อหาวิชา - การใช้การชักถาม - ทดสอบด้วยแบบฝึกหัด

ตลอด และสามารถนำความรู้ไปโยงเชื่อมกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ๕. [o] รายวิชาปฏิบัติ ผู้เรียนต้องฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ได้	เป็นรายบุคคล - เปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า ด้วยตนเอง แล้วนำมาแลกเปลี่ยน ภายในชั้นเรียน	
๔. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ		
ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความ รับผิดชอบที่ต้องพัฒนา	วิธีการสอน	วิธีการวัดและประเมินผล
๑. [o] มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ๒. [o] เป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่มทั้งในฐานะผู้นำ และผู้ตาม ๓. [●] มีมนุษยสัมพันธ์ รู้จักจัดการอารมณ์ และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ๔. [o] มีความสามารถในการบริหารจัดการ	- มอบหมายงาน พร้อมทั้งกำหนดให้นำเสนอ ความก้าวหน้าของงานเป็นระยะ	- การนำเสนองาน - ชิ้นงาน
๕. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ		
ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	วิธีการสอน	วิธีการวัดและประเมินผล
๑. [●] มีทักษะในการใช้ภาษาไทย เพื่อการ สื่อสารได้อย่างเหมาะสม ๒. [●] มีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ เพื่อการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม ๓. [●] มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการสืบค้นและการนำเสนอได้อย่าง เหมาะสม ๔. [●] มีทักษะในการประยุกต์ใช้ความรู้ทาง คณิตศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม	- มอบหมายงาน พร้อมทั้งกำหนดให้นำเสนอ ความก้าวหน้าของงานเป็นระยะ	- การจัดทำรายงาน และนำเสนองาน ด้วยสื่อเทคโนโลยี - การมีส่วนร่วมในการอภิปรายและ วิธีการอภิปราย

หมวดที่ ๕ แผนการสอนและการประเมินผล

๑. แผนการสอน

ลำดับที่	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมงบรรยาย	วิธีสอน/กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อที่ใช้	ชื่อผู้สอน
๑	แนะนำแผนการสอน - คำอธิบายรายวิชา - วัตถุประสงค์รายวิชา - กิจกรรมการเรียนการสอน - วิธีการประเมินผล - งานมอบหมาย	๒	- แนะนำรายละเอียดวิชา - ชี้แจงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (การให้คะแนน) - ชี้แจงการมอบหมายงานและร่วมกันสร้างข้อตกลง - แนะนำเอกสารประกอบการเรียนการสอน - มอบหมายงานให้ผู้เรียนไปศึกษาในหน่วยที่ ๑ ก่อนจะเรียนในสัปดาห์ต่อไป	พระครูกิตติชัยกาญจน์
๒	-ความหมายของผู้นำ - ลักษณะของผู้นำ	๒	- การบรรยายประกอบสื่อ power point - เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สอบถามแสดงข้อคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้อง	พระครูกิตติชัยกาญจน์
๓	ประเภทของผู้นำ -ประเภทตามลักษณะการปฏิบัติงาน -ประเภทตามลักษณะของพฤติกรรม -ประเภทตามลักษณะการบริหารงาน	๒	- ผู้สอนบรรยาย พร้อมยกตัวอย่างประกอบด้วยคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ - เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สอบถามแสดงข้อคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้อง - ผู้สอนสรุปประเด็น - ผู้สอนใช้ Power point ในการนำเสนอ	พระครูกิตติชัยกาญจน์
๔	คุณลักษณะของผู้นำ ๑.ความมีชีวิตชีวาและอดทน ๒.ความสามารถในการตัดสินใจ ๓.ความสามารถในการจูงใจคน ๔.ความรับผิดชอบ ๕.ความฉลาดและมีไหวพริบ	๒	- ผู้สอนบรรยาย พร้อมยกตัวอย่างประกอบด้วยคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ - เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สอบถามแสดงข้อคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้อง - ผู้สอนสรุปประเด็น - ผู้สอนใช้ Power point ในการนำเสนอ	พระครูกิตติชัยกาญจน์
๕-๖	คุณลักษณะของผู้นำ (ต่อ) ๑.คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้นำที่มีประสิทธิผล ๒.แรงจูงใจของผู้นำ ๓.ปัจจัยด้านสติปัญญาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของภาวะผู้นำ	๔	- ผู้สอนบรรยาย พร้อมยกตัวอย่างประกอบด้วยคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ - เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สอบถามแสดงข้อคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้อง - ผู้สอนสรุปประเด็น - ผู้สอนใช้ Power point ในการนำเสนอ	พระครูกิตติชัยกาญจน์

ลำดับที่	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมงบรรยาย	วิธีสอน/กิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อที่ใช้	ชื่อผู้สอน
๗	คุณธรรมสำหรับนักบริหาร ๑.คุณลักษณะ ๓ ประการ ๒.อิทธิบาท ๓ ๓.พละ ๔	๒	- ผู้สอนบรรยาย พร้อมยกตัวอย่างประกอบด้วยคำถาม ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ - เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สอบถามแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้อง - ผู้สอนสรุปประเด็น - ผู้สอนใช้ Power point ในการนำเสนอ	พระครูกิตติชัยกาญจน์
๘	สอบกลางภาค			
๙	พุทธวิธีบริหาร POSDC -Planning -Organizing -Staffing -Directing -Controlling	๒	- ผู้สอนบรรยาย พร้อมยกตัวอย่างประกอบด้วยคำถาม ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ - เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สอบถามแสดงความคิดเห็น ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง - ผู้สอนสรุปประเด็น - ผู้สอนใช้ Power point ในการนำเสนอ	พระครูกิตติชัยกาญจน์
๑๐	ภาวะผู้นำตามหลักศาสนาคริสต์	๒	- นิสิตนำเสนองานที่ได้รับมอบหมาย โดยใช้ Power point ในการนำเสนอ - ให้นิสิตซักถามในประเด็นที่สงสัย - ผู้สอนสรุปประเด็น	พระครูกิตติชัยกาญจน์
๑๑	ภาวะผู้นำตามหลักศาสนาอิสลาม	๒	- นิสิตนำเสนองานที่ได้รับมอบหมาย โดยใช้ Power point ในการนำเสนอ - ให้นิสิตซักถามในประเด็นที่สงสัย - ผู้สอนสรุปประเด็น	พระครูกิตติชัยกาญจน์
๑๒	ภาวะผู้นำตามหลักศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู	๒	- นิสิตนำเสนองานที่ได้รับมอบหมาย โดยใช้ Power point ในการนำเสนอ - ให้นิสิตซักถามในประเด็นที่สงสัย - ผู้สอนสรุปประเด็น	พระครูกิตติชัยกาญจน์
๑๓	ภาวะผู้นำตามหลักศาสนาสิกข์	๒	- นิสิตนำเสนองานที่ได้รับมอบหมาย โดยใช้ Power point ในการนำเสนอ - ให้นิสิตซักถามในประเด็นที่สงสัย - ผู้สอนสรุปประเด็น	พระครูกิตติชัยกาญจน์
๑๔	บทบาทหน้าที่ขององค์กรพระพุทธศาสนา	๒	- นิสิตนำเสนองานที่ได้รับมอบหมาย โดยใช้ Power point ในการนำเสนอ - ให้นิสิตซักถามในประเด็นที่สงสัย	พระครูกิตติชัยกาญจน์

			-ผู้สอนสรุปประเด็น	
๑๕	ทบทวนประเด็นต่างๆ	๒	- ผู้สอนบรรยาย ประกอบด้วยคำถาม ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ - เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สอบถามแสดง ข้อคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้อง - ผู้สอนสรุปประเด็น - ผู้สอนใช้ Power point ในการนำเสนอ	พระครูกิตติชัยกาญจน์
๑๖	สอบปลายภาค			

๒. แผนการประเมินผลการเรียนรู้

ผลการเรียนรู้	วิธีการประเมิน	สัปดาห์ที่ประเมิน	สัดส่วนของการประเมิน
ความมีศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริตและ ความรับผิดชอบ	การสังเกต/การเข้าชั้นเรียน	ทุกสัปดาห์	๑๐%
ความก้าวหน้าของความรู้	การสอบกลางภาค	๘	๑๐%
ความก้าวหน้าของความรู้	การสอบปลายภาค	๑๖	๖๐%
ทักษะการสืบค้นข้อมูล วิเคราะห์ การทำความเข้าใจ และการนำไปประยุกต์ใช้	ทดสอบย่อย	๔, ๑๒	๑๐%
ทักษะความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล ทักษะการใช้ภาษา การใช้คณิตศาสตร์เพื่อการ วิเคราะห์และจัดการข้อมูล	มอบหมายชิ้นงาน/การนำเสนองาน	๑๐ - ๑๔	๑๐%

หมวดที่ ๖ ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

๑.เอกสารและตำราหลัก

- ชลอ อุทกภาชน์ พ.ต.อ. พระพุทธศาสนากับสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : วัชรินทร์การพิมพ์, ๒๕๑๔.
- ชาญชัย อาจิมสมาจาร ดร. ทฤษฎีการบริหารตามแนวคิดของปราชญ์ตะวันตก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
ปัญญาชน, ๒๕๕๑.
- ณัฐชุตดา วิจิตรจามรี. การสื่อสารในองค์กร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๓.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์ พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพฯ : บริษัท ทริปเพิ้ลกรุ๊ป
จำกัด, ๒๕๕๒.
- บุญมี แทนแก้ว, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ปรัชญาศาสนา พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๘.
----- พระพุทธศาสนาในเอเชีย กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๘.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พระพุทธศาสนาในเอเชีย พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา,
๒๕๔๐.
- พระมหาสมปอง นุ่มนน. ศาสนากับภาวะผู้นำ. นครศรีธรรมราช: กรีนโซนการพิมพ์, ๒๕๔๔.
- พิชาภพ พันธุ์แพ. ผู้นำกับการจัดการการเปลี่ยนแปลง พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : บริษัท แอคทีฟ พรินท์
จำกัด, ๒๕๕๔.
- ภัทรพร สิริกาญจน, (และคนอื่น ๆ). ความรู้พื้นฐานทางศาสนา ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.
- วันชัย มีชาติ. การบริหารองค์กร พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดดา, ๒๕๕๒.
- วิจิตรวาทการ, หลวง. พลตรี. ศาสนาสากล เล่มที่ ๑. กรุงเทพฯ : อูษาการพิมพ์, ๒๕๔๖.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. ประวัติศาสตร์ศาสนา พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กทม. : อักษรพิทยา, ๒๕๔๑.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ รศ. ภาวะผู้นำ พิมพ์ครั้งที่ ๒ (ฉบับปรับปรุง). เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย,
๒๕๔๘.
- เสนาะ ดิยาวี ศ. หลักการบริหาร พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.
- อภิชัย โพธิ์ประสิทธิ์ศาสตร์. พระพุทธศาสนา มหายาน. กรุงเทพฯ : วี พรินท์, ๒๕๕๑.

๒.เอกสารและข้อมูลสำคัญ

- เทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท (พระราชนิพนธ์) .
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. พระมหาชนก. กรุงเทพฯ : บริษัทการพิมพ์, ๒๕๑๔.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). พุทธธรรม. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๙.

๓. เอกสารและข้อมูลแนะนำ

วิจิตรวาทการ, หลวง. **ชีวิตมันสมองและการต่อสู้**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, ๒๕๒๑.

หลวงวิจิตรวาทการ, พล.ต. **กุศโลบายสร้างความยิ่งใหญ่**. กรุงเทพฯ : บริษัทมีเดียไฟกัส จำกัด, ๒๕๓๕.

_____ . **กำลังความคิด พิมพ์ครั้งที่ ๖**. กรุงเทพฯ : บริษัทมีเดียไฟกัส จำกัด. ๒๕๓๕

แสง จันทร์งาม. **วิธีสอนของพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๒๖.

๔. หนังสืออ่านเสริม

กองอนุศาสนาจารย์กองทัพบก. **วิชาการศาสนาและศีลธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรือง, ๒๕๑๔.

คอลลินส์, จิม. **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๕๖.

ช. เปรียญ, ศบ. **ปรัชญาแห่งการพูด**. กรุงเทพฯ : เลียงเชียงจงเจริญ, ๒๕๒๓.

เซอร์โต, ซามูเอล ซี. **การจัดการสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ : เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า, ๒๕๕๒.

เดโซ สวานานนท์. **จิตวิทยาสำหรับครู และผู้ปกครอง**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๒.

ทองขาว พ่วงรอดพันธ์, พท. **วาทะศิลป์และหลักการพูดในที่ชุมชน**. กรุงเทพฯ : มจร., ๒๕๓๑.

นิพนธ์ ศศิธร. **หลักการพูดในที่ชุมชน**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๘.

ปิ่น มุกข์กันต์. **บทบาทบรมครู**. กรุงเทพฯ : เจริญรัตน์การพิมพ์, ๒๕๒๖.

แมคคีย์, แอนนี่. **คู่มือพัฒนาภาวะผู้นำ**. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๕๕.

หมวดที่ ๗ การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา**๑. กลยุทธ์การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยผู้เรียน**

การประเมินประสิทธิผลในรายวิชานี้ ที่จัดทำโดยผู้เรียน ได้จัดกิจกรรมในการนำแนวคิดและความเห็นจากผู้เรียนได้ดังนี้

- ประเมินการสอนโดยการซักถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- ซักถามข้อสงสัยในรายละเอียดเนื้อหา
- การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

๒. กลยุทธ์การประเมินการสอน

ในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินการสอน ได้มีกลยุทธ์ ดังนี้

- ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นต่อวิธีการจัดการเรียนรู้
- ผู้เรียนซักถามและอภิปรายเพื่อปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้

๓. การปรับปรุงการสอน

หลังจากผลการประเมินการสอนในข้อ ๒ ได้นำผลการประเมินไปปรับปรุงการสอน ดังนี้

- การแจ้งผลการสอบย่อยและสอบกลางภาคให้ผู้เรียนทราบ เพื่อร่วมกันปรับปรุงการจัดการเรียนรู้
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อหาวิธีพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและเนื้อหามากขึ้น

๔. การทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในรายวิชา

ในระหว่างกระบวนการสอนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ในรายหัวข้อ ตามที่คาดหวังจากการเรียนรู้ในวิชา ได้จากใบงาน แบบฝึกหัด การสอบถามผู้เรียน การตรวจงานมอบหมายของผู้เรียน และพิจารณาจากผลการทดสอบย่อย และหลังการออกผลการเรียนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์โดยรวมในวิชาได้ดังนี้

- ให้ผู้เรียนได้รู้ผลการสอบและการแบบสอบถามว่ามีจุดเด่นจุดด้อยอย่างไร
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซักถามและตอบในสิ่งที่ผู้เรียนสงสัย เพื่อหาแนวทางการพัฒนาร่วมกัน

๕. การดำเนินการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายวิชา

จากผลการประเมิน และทวนสอบผลสัมฤทธิ์ประสิทธิผลรายวิชา ได้มีการวางแผนการปรับปรุงการสอน และรายละเอียดวิชา เพื่อให้เกิดคุณภาพมากขึ้น ดังนี้

นำผลการสอบ ผลการประเมินในการทดสอบการเรียนรู้และพฤติกรรม การสอบย่อย และการสอบกลางภาคนำมา แลกเปลี่ยน ซักถาม และหาแนวทางร่วมกันในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลการเรียนดีขึ้น มีความรู้ความสามารถและทักษะความเป็นผู้นำดีขึ้น